

РЕЦЕНЗИЯ

от доц. д-р Надежда Гецова Йонкова, Институт за държавата и правото - БАН,
член на Научното жури назначено със Заповед № Р33-5714/26.11.2020 г. на Ректора на
ПУ „Паисий Хилендарски“

на дисертационен труд за присъждане на образователна и научна степен „доктор“
професионално направление: 3.6. Право

докторска програма: Административно право и административен процес

автор: ИЛИЯНА ИЛИЕВА МИТЕВА – докторант, в ПУ „Паисий Хилендарски

**тема: АДМИНИСТРАТИВНО-ПРАВЕН РЕЖИМ ОТНОСНО ХОРАТА С
УВРЕЖДЕНИЯ В БЪЛГАРСКОТО ЗАКОНОДАТЕЛСТВО**

научен ръководител: проф. д-р Дарина Зиновиева

1. Общо описание на представените материали

Със Заповед № Р33-5714/26.11.2020 г. съм определена за член на научно жури по процедура за защита на дисертационен труд на **Илияна Илиева Митева** на тема „Административно-правен режим относно хората с увреждания в българското законодателство“. Представеният от дисертанта комплект материали на хартиен и на електронен носител е в пълно съответствие с изискванията на ЗРАС, ППЗРАС и на чл.36, ал.1 от Правилника за развитие на академичния състав на ПУ, включва следните документи: молба до Ректора на ПУ за откриване на процедура; автобиография в европейски формат; протокол от предварителното обсъждане в катедрата; автореферат; декларация за оригиналност и достоверност на приложените документи; справка за спазване на минималните национални изисквания; списък на публикациите; дисертационен труд; копия на публикациите по темата на дисертационния труд; документ за внесена такса, съгласно Тарифата; комплект документи на хартиен носител от I. I до I. 10-3 броя; комплект документи от т. 1, 2, 3, 4, 6, 7. 8 (евентуално посочване на други документи от т. 5 и 9 на електронен носител) - 7 броя.

2. Кратки биографични данни за докторанта

Докторант Илияна Митева е завършила с отличен успех (5,67) ЮФ на ПУ „Паисий Хилендарски“, специалност „Право“ през 2016 г. и е докторант в свободна форма на обучение в ЮФ на ПУ „Паисий Хилендарски“. В периода 2016-2017 т. работи като юрисконсулт в Община Чирпан, а от ноември 2017 г. до сега работи като юрисконсулт в търговско дружество. Владее английски език и притежава компютърна грамотност. Видно от представените публикации, докторант Илияна Митева има траен научен интерес към проблемите на хората с увреждания и правната регламентация на защитата на техните права.

3. Актуалност на тематиката и целесъобразност на поставените цели и задачи

Темата на дисертационният труд е изключително актуална, не защото е нова, а защото е дълго премълчавана или „замитана под килима“. Хора с увреждания е имало и ще има, а те от своя страна като граждани имат същите права и задължения като хората без увреждания, но техните проблеми не са поставяни във фокуса нито на научните изследвания, нито са били в центъра на политиките по равнопоставеност. Едва през последните години например, нашето общество започна да осъзнава, че недостъпната архитектурна среда е дискриминация, а това е само един пример за начинът по който мълчаливо, осъзнато или не са дискриминирани хората с увреждания.

Както и самата Илияна Митева отбелязва, актуалността на темата е обусловена от факта, че хората и в частност тези с увреждания са носители на юридически права и задължения от деня на своето раждане до края на целия си живот и съответно са овластени да ги упражняват след настъпването на определени предпоставки, които по естеството си са от биологичен, физически, умствен и волеви характер. От гледна точка на правовия ред, хората с увреждания са субекти на правото и като съществена част от съвременното общество, която има по – специфични потребности в сравнение с останалите индивиди, те се нуждаят от по – голяма защита на техните права и законни интереси.

4. Познаване на проблема

Докторантът познава в дълбочина изследваната проблематика, като е изследвала от ограничен брой учени в България, поради което и тема е дисертабълна. Докторантът добросъвестно е изследвал и коректно е отразил трудовете на други учени, свързани с

темата на изследването като: „Правен режим относно лицата с психически увреждания“ на професор Дарина Зиновиева и доцент Нина Гевренова; „Специална закрила на работниците и служителите с намалена работоспособност“ от 2013 г. на доцент Нина Гевренова; „Задължения на предприятието по Закона за хората с увреждания“ на Теодора Дичева. Всичко това е потвърждение, че докторантът познава проблематика на изследването си в дълбочина.

5. Методика на изследването

За своите изследователски цели докторант Митева е използвала методи като историческият, нормативният, формално-логическият, системният и сравнително-правният, като във всяка глава е използван правноисторически и сравнителноправен анализ. Избраната методика на изследване е позволила на докторанта да постигне поставените цели и да получи адекватен отговор на задачите, решавани в дисертационния труд.

6. Характеристика и оценка на дисертационния труд

Представеният дисертационен труд е посветен на особено актуален проблем, който има само научно и практическо значение. Трудът е в обем 288 страници и е структуриран в 11 глави, посочени са 87 литературни източника, от които 4 на английски език.

Първата глава озаглавена „Административно-правен режим относно хората с уврежданията в българското законодателство“ разглежда някои общи положения и изяснява основни понятия, свързани с административно-правният режим на хората с увреждания.

Във Втората глава дисертантът прави исторически преглед на административното регулиране в сферата на уврежданията в национален и глобален план.

Третата глава е посветена на органите на управление, контрол и сътрудничество в сферата на уврежданията в българското законодателство. Органите са разгледани както в правно-исторически аспект, така и от гледна точка на изпълняваните от тях функции. Специално внимание, съвсем резонно, е отделено на статута и правомощията на Агенцията за хората с увреждания, Съвета за наблюдение и Националният съвет за хората с увреждания.

Четвъртата глава навлиза в дълбочината на изследваната проблематика и изследва административното регулиране при оценяване на вида и степента на увреждането. Тук са разгледани медицинската експертиза и административно-правният режим на индивидуалната оценка на потребностите.

Петата глава е озаглавена „Административна уредба на здравеопазването и рехабилитацията в сферата на уврежданията“ и в нея авторът изследва правна регламентация на здравеопазването в областта на уврежданията, като отделя специално внимание на някои особено уязвими групи като жените с увреждания и техният достъп до здравеопазване. Тук авторът прави интердисциплинарен анализ, като освен правните аспекти, разглежда и конкретна емпирика. В тази глава е направен и правно-исторически анализ на българското законодателство свързано с рехабилитацията и профилактиката в сферата на уврежданията

В следващата шеста глава се разглежда административно регулиране на образованието и професионално обучение на хората с увреждания.

Седмата глава разглежда публичноправните аспекти на възможностите за заетост хората уврежданията.

Осмата глава е озаглавена „Административно регулиране на достъпа – достъпната среда и разумните улеснения, достъпната информация, личната мобилност в областта на уврежданията. Достъп до правосъдие и правна защита на хората с увреждания“. Авторката е разгледала националната правна уредба в светлината на Конвенцията за правата на хората с увреждания, като е разгледала теорията и емпириката.

В деветата глава се изследва една доста чувствителна тема в българското общество - административноправните аспекти на критериите за национална представителност на организациите на и за хората с увреждания, както и финансирането в областта на уврежданията.

Диренето на административно наказателна, наказателна и гражданска отговорност, свързана с правата на лицата с увреждания в българското законодателство се изследва в десета глава.

Последната единадесета глава е посветена на правата на хората с увреждания в Европейския съюз. Разгледано е развитието на европейската политика по отношение на хората с увреждания, Европейската рамка за Конвенцията за правата на хората с увреждания на ООН, Основните права на хората с увреждания в Европейския съюз, като

и хармонизирането на българското законодателство със законодателството на Европейския съюз в сферата на уврежданията.

В заключението на дисертационният труд принос има в направените изводи, както и във формулираните предложения *de lege ferenda*.

7. Приноси и значимост на разработката за науката и практиката

Очевидно е, че дисертантът е дълбоко заинтригуван защитата на правата на хората с увреждания и е положил усилия да обхване максимално широко и детайлно темата. Няма да е пресилено ако оценим труда като възможно най-широко обхватното изследване на правната уредба свързана с хората с увреждания, но едновременно с това и с институциите отговорни за защита на техните права. Представеният дисертационен труд съдържа съществени научни и научно-приложни резултати и оригинални научни приноси. Налице е съчетаване на теория, нормативна уредба и емпиричен материал и прилагане на комплексен интердисциплинарен анализ с цел изясняване на изследваната тема. Направен е задълбочен анализ както на националната правна уредба, в исторически и еволюционен порядък, така и в контекстна на европейската и международноправната уредба. Проблематиката е изследвана в дълбочина и ширина.

В дисертационния труд могат да се открият множество приносни моменти, като можем да открием следните по-значими от тях:

На първо място следва да се посочи систематизирането и анализирането на националната съдебната практика по отношение на уврежданията, както практиката на чуждестранни съдилища;

На второ място правното положение на Агенцията за хората с увреждания, Съвета за наблюдение и Националния съвет за хората с увреждания за първи път е във фокуса на вниманието на изследователски труд с такъв фокус;

На следващо място някои от формулираните предложения *de lege ferenda* определено могат да бъдат възприети като приемливи и значими, например, предложената дефиниция за „административно регулиране в сферата на уврежданията“.

Напълно резонно е предложението *de lege ferenda* българския законодател да измени разпоредбата на чл. 86а, ал. 2 от ЗЗдр., която се отнася до Обществения съвет по правата на пациента към министъра на здравеопазването в частта, в която става въпрос до промяната на наименованието от Национален съвет за интеграция на хората с увреждания (преди) до Национален съвет за хората с увреждания (сега).

Предложението да се създаде омбудсман, който да има правомощия само по въпросите, свързани с правата на хората с увреждания заслужава да се обсъди освен в научен и в практически план.

Като приносен момент, който би бил полезен и следва да се постави на обсъждане в практиката следва да се открие и предложението в областта на правото на труд, и предложението *de lege ferenda*, което прави дисертанта да се помисли за създаването на специален закон за трудовата заетост на хората с увреждания по примера на държави като Люксембург, Холандия, Австрия и Хърватия.

8. Преценка на публикациите по дисертационния труд

Докторант Митева има осем публикации по темата на дисертационния труд, предимно статии, както следва:

1. Достъп до медицински услуги на хората с увреждания в България - правни аспекти и практически проблеми, *Норма*, 2016, № 9, с. 52-62, ISSN 1314-5118;
2. Правни и етични проблеми по прилагане регламентацията на генетичните изследвания в България, *Норма*, 2017, № 2, с. 62-80, ISSN 1314-5118;
3. Правото на труд на хората с увреждания в българското законодателство. Агенция за хората с увреждания - статут и правомощия, *Норма*, 2017, № 9, с. 43-57, ISSN 1314- 5126;
4. Правен режим на специализираните предприятия и кооперации на хората с увреждания в българското законодателство, *Общество и право*, 2018, № 9, с. 59-77, ISSN 0204-84-24;
5. Органи на управление в сферата на уврежданията в законодателството на Република България, *Studia Iuris*, 2018, № 2, с. 81-98, ISSN 2367-5314;
6. Достъпна среда за хората с увреждания - правни аспекти и практически проблеми, *Общество и право*, 2019, № 3, с. 42-62, ISSN 0204-84-23;
7. Административно-правен режим на финансирането и контрола в сферата на уврежданията в българското законодателство, *Известия*, 2019, № 2, с. 127-140, ISSN (Online) 2367-6949, ISSN (Print) 1310-0343;
8. Органи на изпълнителната власт в сферата на уврежданията в българското законодателство, С., Сиела, Сборник (съст. Хр. Паунов) „Научни четения, посветени на 140- годишнината от приемането на Търновската конституция“4, 2019, с. 235-247, ISBN 978-954-28-3043-6.

Видно от тематичното съдържание на описаните публикации, дисертантът изследва задълбочено проблемите на хората с увреждания - от недостъпната архитектурна среда като форма на дискриминация спрямо хората с увреждания до финансово-правните аспекти на политиките за хората с увреждания. Следва да се има предвид, че всеки от изследваните аспекти е подходяща тема за самостоятелен дисертационен труд. Последното е потвърждение на сериозните и задълбочени познания на Илиана Митева по темата свързана с хората с увреждания.

9. Лично участие на автора

Видно от представеният труд, можем да приемем с висока степен на вероятност, че дисертантът е работил по всички публикации, вкл. и по дисертацията самостоятелно. Видно от формулираните приноси и получени резултати, имам основание да заключа, че те са изцяло авторски и са лична заслуга на докторанта.

10. Автореферат

Авторефератът съответства на изискванията. Той е изключително подробен и представя точно и обобщено съдържанието на дисертационния труд, като отразява основните резултати и дава ясна представа за приносите в него.

11. Критични забележки и препоръки

Както при всяко творческо усилие и при настоящия дисертационен труд могат да се открият несъвършенства. В този смисъл към дисертационния труд могат да бъдат отправени някои критични бележки, отнасящи се най-вече до някои по скоро технически и редакционни несъвършенства. Броят на главите е твърде голям, като всяка е с различен обем и структура, което вероятно може да намери своето обяснение в спецификата на темата и желанието на докторанта да представи още в съдържанието максимално много детайли. Историческият преглед се съдържа в много от главите, считам, че трудът само би спечелил от извеждането на правно-историческият анализ в самостоятелна глава. Дребно несъвършенство като неномерирането на библиографските източници също е добре да бъде отстранено.

12. Лични впечатления за докторанта

Не познавам лично докторант Илиана Митева, впечатленията ми за нея се формират единствено от представените публикации, автореферат и дисертационен труд, от които мога да заключа, че има безспорни качества на учен.

13. Препоръки за бъдещо използване на дисертационните приноси и резултати

Предвид полезността на представеното изследване, както за теорията, така и за практиката препоръчвам трудът, ако не целия, то отчасти да бъде отпечатан. Също така препоръчвам с резултатите от труда по подходящ начин да бъдат запознати съответните държавни органи, имащи отношение към защитата на правата на хората с увреждания.

Заключение

Представеният за защита дисертационен труд съдържа научни резултати, представляващи оригинален принос в науката и отговаря на изискванията на Закона за развитието на академичния състав в Република България, Правилника за прилагане на ЗРАСРБ и съответния Правилник на ПУ „Паисий Хилендарски“. Представените материали и дисертационни резултати напълно съответстват на специфичните изисквания на Юридическия факултет на ПУ „Паисий Хилендарски“.

Дисертационният труд показва, че докторант Илиана Митева притежава задълбочени теоретични знания и професионални умения по научна специалност Административно право и административен процес като демонстрира качества и умения за самостоятелно провеждане на научно изследване.

Предвид изложеното и на основание чл. 10, ал. 1 от ЗРАСРБ убедено давам своята *положителна оценка* за проведеното изследване, представено от рецензираните по-горе дисертационен труд, автореферат, постигнати резултати и приноси, и предлагам на почитаемото научно жури да присъди образователната и научна степен „доктор“ на **Илиана Илиева Митева** в област на висше образование: Социални, стопански и правни науки, професионално направление 3.6. Право, докторска програма „Административно право и административен процес“.

11.02.2020 г.

Рецензент:

/доц. д-р Надежда Йонкова/